

ПРЕДСТАВЉЕН ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ И ВОЈНОГ АРХИВА

„Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату“

Поводом обележавања Дана сећања на српске жртве у Другом светском рату и осамдесет година од почетка Другог светског рата, Историјски архив Пожаревац и Војни архив Института за стратегијску истраживања Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, под покровитељством Града Пожаревца, представили су зборник докумената „Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату - одабрана документа“, приређивача др Јасмине Николић и др Маријане Мраовић.

Историјски архив Пожаревац последњих десет година чини велике подухвате у оквиру издвачке и изложбене делатности на пољу проучавања Другог светског рата на простору Србије и посебно Пожаревца. Тако је пожаревачки Архив представио јавности шест изложби и осам издања којима се расветљавају историјски догађаји везани за Други светски рат. Објављена архивска грађа као примарни историјски извор у издањима Архива, сведочи и подсећа на време када је свет био под ланцима нечовечности, нехуманости, понижења и деструкције – на време Другог светског рата.

ДОПРИНОС КУЛТУРИ СЕЋАЊА

Директорка Историјског архива Пожаревац др Јасмина Николић истиче да је зборник докумената „Деловање народноослободилачких јединица на територији Србије и Пожаревачког округа у Другом светском рату - одабрана документа“ настао поводом обележавања 75 година од победе над фашизмом у Другом светском рату, под покровитељством Града Пожаревца и Министарства одбране Републике Србије, с намером да се учествовањем у обележавању овог историјског догађаја историчарима који се боре против ревизије историје Другог светског рата, понуде докази који могу допринети заустављању кривотворења чињеница, али и ода поштовање доприносу савезничке Црвене армије победи антихитлерове коалиције.

Историјска документа која су ИАП и Војни архив приредили у изворном облику у овом зборнику сведоче о историјским дешавањима у окупи-

раној Србији у времену од 1941. до 1944. године, са акцентом на војно-политичка дешавања у Пожаревачком округу, као и о организационим и политичким активностима, активностима покрета отпора првенствено Народноослободилачке војске и Пожаревачког народноослободилачког партизанског одреда „Вељко Дугошевић“, о оружаним дејствима, односу према окупатору, колаборационистичкој управи у Србији и Равногорском покрету, пропагандним и агитационим напорима, чиме се употпуњује слика историјске стварности ратних година у Пожаревцу и Србији. Документа су писана у највећем броју случајева без агитационе фразеологије у чему је и њихова највећа вредност као историјског извора - наглашава др Јасмина Николић.

У овом зборнику одабраних докумената приређено је 103 документа из Групе фондова НОВЈ и Збирке докумената о Радничком покрету и НОБ-у, који се чувају у Војном архиву и ИАП.

Према речима научног сарадника и начелника у Војном архиву др Маријане Мраовић, Зборник представља својерсно сведочанство о историјату партизанског покрета и о страдању српског становништва у земљи захваћеној ратним вихором и резултат је обимних архивистичких и историографских истраживања представника две архивске установе.

„Закључак је да се сви ми, у покушајима да перципирамо и тумачимо историјске процесе, на почетку и на крају, морамо окренути архивима као „вечним исходштима историје“, чуварима традиције са непроцењивом улогом у заштити архивске грађе као културног добра од посебног друштвеног значаја и потреби континуираног објављивања архивских докумената као мултидисциплинарних извора сазнања од посебног значаја за друштвено-хуманистичко научно поље. Зборник који је данас пред вама, управо је резултат наших покушаја да досагемо наведене циљеве, казала је др Маријана Мраовић.

РЕАЛНА СЛИКА ПРОШЛОСТИ

Говорећи о значају ове публикације, виши научни сарадник Института за новију историју Србије у Београду и

рецензент издања др Александар Стојановић подсетио је да су све успешне историографије обично почињале од истраживања локалних тема, од сагледавања сложених историјских процеса и догађаја на локалном нивоу, а потом је долазило до синтетисања тих сазнања на окружни и потом национални ниво и захваљујући томе такве историографије добиле су

шлости, онако како је она заиста била. Укрштањем са већ постојећим историјским изворима које је ова установа објавила у претходним годинама, као што су „Наредбе Недићеве „Владе народног спаса“ и других историјских извора, добија се једна знатно потпунија и сложенија слика прошлости и заправо имате све неопходне алате како бисте

таквим историјским поукама, какав Други светски рат несумњиво јесте. Публиковање аутентичних сведочанстава тог времена са простора нашег живљења уједно је и својеврсна брана историјске истине од ревизионистичких настојања чији је крајњи циљ миноризација жртава које је Србија принела на олтар светске слободе. Посматрана у том контексту, приређена одабрана документа о деловању народноослободилачких јединица у Србији и Пожаревачком округу у Другом светском рату, иако садржајно примарно везана за наведено подручје, функционално превазилазе улогу историјског извора локалног карактера. У уводној студији, чија је ауторка др Маријана Мраовић изнети су синтетизовани закључци о најважнијим процесима и догађајима на подручју Краљевине Југославије, Србије и Пожаревачког округа уочи и током Другог светског рата. Ауторкино врсно познавање раздобља о коме је реч и систематично излагање омогућавају читаоцу да без већег напора сагледа оновремене прилике у Југославији и у свету, дајући му „кљупко“ за једноставну оријентацију у лавиринтима бројних закулних и јавних збивања тога раздобља, закључује др Ивана Крстић Мистрићеловић.

Едиција „Зборници докумената“ Историјског архива Пожаревца, чији је идејни творац, покретач, оснивач и први главни и одговорни уредник др Јасмина Николић, директорка ИАП, даје не само велики допринос заштити и коришћењу архивског културног наслеђа, промоцији архивске грађе као културног добра и унапређења архивске струке, већ и подстицај за проучавање историје Србије и пожаревачког / браничевског краја.

Књига је представљена у свечаној сали Скупштине града Пожаревца, а свечаност је употпуњена виртуелном изложбом архивских докумената и фотографија из фонду Историјског архива Пожаревац и Војног архива и оплемењена пригодним музичким нумерама у извођењу професора Предрага Пауновића, директора Музичког атељеа „Маестро“.

Др М.Мраовић, др А.Стојановић, др Ј.Николић, др И.Крстић Мистрићеловић

веома јасну и чврсту научну слику прошлости која у великој мери одговара ономе што се заиста догодило у прошлости.

Због тога Зборник докумената који данас представљамо, али и све друге вредне књиге и изложбе које је Архив Пожаревац реализовао у протеклих десетак година су од изузетног значаја како за историју Пожаревца и околине, тако и за целу националну историју Србије и за једно потпуније сагледавање прошлости, сагледавање које ће бити засновано на примарним историјским изворима, без накнадних идеолошких или било каквих других интересних интерпретација. Дакле, онај скуп сазнања, информација и докумената који ће стварну слику прошлости приближити како самим истраживачима, тако и широј јавности која је за ту тематику заинтересована. У овом Зборнику је представљено више од сто докумената на преко 300 страница који из разних угла осликавају рад Народноослободилачког покрета на простору Пожаревца и околине, документа који сагледавају оружане сукобе, организовање одреда, политички рад, чак и неке инструкције Централног комитета КПЈ везане за држање пред непријатељима, и оне заиста на један свеобухватан начин, мултиперспективно представљају верну слику про-

могли да стекнете реалну слику о ономе што се догађало и да на прави начин валоризујете значај различитих историјских личности, политичких и војних покрета који су деловали током окупације, да на прави начин валоризујете жртве, да се не играмо нагађања бројевима жртава, да свакој жртви одамо адекватну почасти. Такав приступ прошлости који је код нас још увек у фази изградње, заправо почиња управо на књигама као што је ова коју представљамо данас, истакао је др Стојановић.

Професор Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду и рецензент издања др Ивана Крстић Мистрићеловић, наглашава да је Зборник својеврсна хрестоматија изворних докумената о партизанском покрету у Пожаревачком округу од 1941. до 1944. године.

Ауторка предговора, др Јасмина Николић нагласила је важност континуираног бављења прошлошћу и презентовања архивске грађе најширој јавности, која на тај начин има прилику да се са историјским збивањима упозна из изворних сведочанстава времена остало за нама. Тај се значај објављивања архивских докумената још боље може увидети у јубиларним годинама, посебно ако се ради о догађајима глобалног карактера са исто